

Prawny moralizm
w liberalnej demokracji

Kamil Jesiołowski

Prawny moralizm
w liberalnej demokracji

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2023

Recenzenci

prof. dr hab. Marek Piechowiak

dr hab. Anetta Breczko, prof. UwB

dr hab. Aleksandra Kustra-Rogatka, prof. UMK

Redakcja, skład i łamanie

Wioletta Kowalska / Violet Design

Projekt okładki i stron tytułowych

Filip Sendal

© Copyright by Uniwersytet Gdański

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-584-8

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot

tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206

e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl

wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: wydawnictwo.ug.edu.pl/sklep/

Druk i oprawa

Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego

ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot

tel. +48 58 523 14 49

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Wstęp	11
Rozdział I	
Wymuszanie moralności prawem. Wybrane ujęcia	19
1.1. Wychowawcza rola państwa	20
1.1.1. Sofokracja Platona	20
1.1.2. Etyka Arystotelesowska	30
1.1.3. Prawo naturalne św. Tomasza z Akwinu	36
1.2. Prawo jako rozkaz	40
1.2.1. Lewiatan T. Hobbesa	40
1.2.2. Utylitaryzm J. Benthama	46
1.2.3. John Austin i teza o (nie)rozdzielności	50
1.3. Dwa liberalizmy	54
1.3.1. John Locke	54
1.3.2. Immanuel Kant	59
1.4. Johna S. Milla zasada krzywdy	65
1.5. Podsumowanie. Punkt wyjścia do dalszych rozważań	68
Rozdział II	
Powstanie oraz rozwój prawnego moralizmu	71
2.1. Pierwsza generacja prawnego moralizmu	71
2.1.1. Epoka wiktoriańska	71
2.1.2. Wolność, równość, braterstwo	77
2.1.2.1. Szerszy rodzaj utilitaryzmu	77
2.1.2.2. Refutacja zasady krzywdy	83
2.1.3. Czy Hart się mylił? Część I	89
2.1.3.1. Różna moralność	89
2.1.3.2. Sztuka legislacji i sztuka orzekania	93
2.2. Druga generacja prawnego moralizmu	96
2.2.1. Raport Wolfendena	96

2.2.2. <i>The Enforcement of Morals</i>	101
2.2.3. Przeciwno tezie o dezintegracji	107
2.2.4. Przeciwno tezie konserwatywnej	112
2.3. Wyzwanie Kristola. Czy Hart się mylił? Część II	117
2.4. Prawny moralizm a koncepcje klasyczne	125
 Rozdział III	
Nowy prawny moralizm	131
3.1. Moralizm jako reakcja	132
3.1.1. Neutralność wobec rozległych doktryn	133
3.1.2. Zasada krzywdy – precyzyjne rozumienie	139
3.2. Moralność krytyczna	149
3.2.1. Nowa teoria prawa naturalnego	149
3.2.1.1. Uczynić ludzi moralnymi	149
3.2.1.2. Moralna ekologia	153
3.2.1.3. Dialektyczna obrona moralistycznej legislacji	159
3.2.2. Liberalny prawny moralizm	165
3.2.2.1. Retrybutywna teoria kary	165
3.2.2.2. Moralistyczna teoria legislacji	171
3.2.2.3. Legislacyjne ograniczenia	174
3.3. Moralność wspólnoty	180
3.3.1. Skromny prawny moralizm	180
3.3.2. Krytyka zasady krzywdy	191
3.3.3. <i>Mala prohibita</i>	195
3.4. Ocena prawnego moralizmu	198
3.4.1. Klasyfikacja moralizmów	198
3.4.2. Prawny moralizm a dobre życie i krzywda	202
3.4.3. Przeciwno „miękkiej neutralności”	215
 Rozdział IV	
Znaczenie moralności we współczesnym prawie	227
4.1. Moralność w konstytucjach i aktach prawa międzynarodowego	227
4.2. Europa	231
4.2.1. Europejski Trybunał Praw Człowieka	231
4.2.1.1. Tradycyjna linia orzecznicza	231
4.2.1.2. Potrzeba zmian	237
4.2.2. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej	244
4.2.3. Moralność w multicentrycznej rzeczywistości prawnej	257
4.3. Orzecznictwo polskie	262

4.4. Orzecznictwo amerykańskie	272
4.5. Podsumowanie	281

Rozdział V

Racjonalność wspólnotowej moralności.

W stronę komunitarystycznej teorii legislacji	285
5.1. Aspekt legislacyjny	285
5.2. Aspekt wspólnotowy	292
5.3. Aspekt perfekcjonistyczny	301
5.4. Czy moralizm jest zagrożeniem dla wolności?	307
5.5. Czy moralizm musi rozszerzać prawo karne?	313
5.6. Prawny moralizm a prawo polskie. Pojęcie społecznej szkodliwości (niebezpieczeństwa)	329

Zakończenie	341
--------------------------	------------

Bibliografia	347
---------------------------	------------

Abstract	371
-----------------------	------------